

В.Д. Кубік, ст. викл. (ОНЕУ, Одеса)

Т.Л. Мартинова, здоб. вищ. осв. (ОНЕУ, Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Особливе місце в сучасній економіці України належить малому підприємництву. Розповсюдженість малих підприємств обумовлена швидкістю реагування на зміни, які відбуваються на ринку, мінімізацією витрат на управління, швидкістю оновлення основних засобів, можливістю ведення спрощеної системи податкового, фінансового та статистичного обліку.

Усім підприємствам, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності необхідно вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні [1]. Винятком є П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», що застосовується лише суб'єктами малого бізнесу [2].

Організація системи бухгалтерського обліку на малих підприємствах залежить від:

- вибору системи оподаткування (згідно із законодавством підприємства, незалежно від розмірів та форм господарювання, можуть обирати як загальну систему оподаткування, так і спрощену систему, якщо відповідатимуть відповідним критеріям);

- вибору форми організації бухгалтерського обліку (відповідно до законодавства існує чотири варіанти);

- вибору системи бухгалтерського обліку (залежно від обсягів здійснюваної діяльності та вимог законодавства, суб'єкти малого підприємництва можуть обирати загальну, спрощену та просту форми бухгалтерського обліку та складати на цій основі загальну, спрощену або просту фінансову звітність);

- використання плану рахунків (мають право на вибір як загального, так і спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку, в залежності від форми організації та обраної системи оподаткування).

Регістри бухгалтерського обліку мають складатись малим підприємством щомісяця. Підставою для записів у регістрах є первинні

документи про факти господарських операцій, що ведуться в тій сумі, яка зазначена у первинних документах, тобто в гривнях і копійках. Методичні рекомендації передбачають два варіанти ведення регістрів: проста форма обліку, спрощена форма бухгалтерського обліку. Проста форма бухгалтерського обліку передбачає використання Журналу обліку господарських операцій. Дана форма обліку застосовується підприємствами з незначним документооборотом (кількістю господарських операцій). Спрощена форма бухгалтерського обліку, що рекомендовано для малих підприємств з більшим обсягом документообороту (а отже, і чисельністю працюючих, і обсягом реалізації), з виробництвом готової продукції, виконанням матеріаломістких робіт та послуг, передбачає використання п'яти відомостей та оборотно-сальдової відомості. Для організації бухгалтерського обліку в методичних рекомендаціях запропоновано вести облік доходів і витрат у журналах (журнал 1-мс обліку активів; журнал 2-мс обліку капіталу і зобов'язань; журнал 3-мс обліку доходів; журнал 4-мс обліку витрат) і відомостях.

Достатньо повне і чітке відображення бухгалтерського обліку не можливе без складання фінансової звітності. В Україні для суб'єктів малого підприємництва П(С)БО 25 передбачає складання Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва у складі балансу (форма 1-м) і звіту про фінансові результати (форма 2-м). Сам баланс суб'єкта малого підприємництва відрізняється від форми балансу звичайних підприємств зменшеною кількістю окремих статей (оскільки відбувається певне групування статей). Обов'язковими статтями у балансі суб'єкта малого підприємництва повинні бути: основні засоби, нематеріальні активи, запаси, поточні зобов'язання, грошові кошти та їх еквіваленти, власний капітал, нерозподілений прибуток та інші.

Згідно норм Податкового кодексу України суб'єкти малого бізнесу можуть застосовувати два варіанти оподаткування: загальну систему оподаткування та спрощену систему оподаткування [3]. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності передбачає особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим кодексом України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності. Загальна система оподаткування, обліку та звітності має складну систему ведення бізнесу з точки зору обліку та звітності. Проте вона дозволяє займатися будь-яким видом діяльності та немає інших обмежень, що притаманні спрощеній системі оподаткування.

За нормами Податкового кодексу України виокремлено 4 групи платників єдиного податку [3]. Для 1 групи ставка єдиного податку становить до 10% від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який за станом на 1 липня 2018 року дорівнює 1 841 гривні (максимальна сума єдиного податку - 184,10 грн.). Для платників податків, що відносяться до 2 групи до 20% від суми мінімальної заробітної плати, яка в 2018 році дорівнює 3723 грн.(максимальна ставка єдиного податку - 744,60 грн.). Для 3 групи ставка єдиного податку розраховується залежно від доходу відповідно до колишньої методології - у платників ПДВ залишається 3%, у неплатників - 5%. Платники єдиного податку 4 групи самостійно обчислюють суму податку щороку в таких розмірах: в I кварталі - 10 %; в II кварталі - 10 %; в III кварталі - 50 %; в IV кварталі - 30 %.

У 2019 році ніяких змін, крім обумовлених зростанням мінімальної заробітної плати і прожиткового мінімуму, для першої, другої та третьої груп платників єдиного податку не відбудеться. Пояснювальна записка про Державний бюджет на 2019 рік містить інформацію про плани приєднати до четвертої групи фізичних осіб-підприємців, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України «Про фермерське господарство»[4].

Отже, для подальшого розвитку підприємств малого бізнесу необхідно вдосконалювати нормативну та правову базу забезпечення обліку, систему оподаткування, а також розробляти методики обліку на малих підприємствах з урахуванням специфіки їх функціонування.

Інформаційні джерела:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV [Електронний ресурс] .– Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. № 39 – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

3. Податковий Кодекс України від 02.12.10 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 14.09.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls>